

Economendebat 1995

A. Knoester

Het traditionele economendebat van de Koninklijke Vereniging voor de Staathuishoudkunde handelt dit jaar over het financieel-economische beleid voor 1996¹. Het jaar 1996 is extra interessant omdat het het eerste echte regeringsjaar is van de paarse coalitie. Na het warmlopen in de laatste maanden van 1994 en in dit jaar moet het kabinet-Kok nu, met name voor de Miljoenennota 1996, tal van knopen doorhakken. Het kabinet verkeert daarbij in de gelukkige omstandigheid dat de economie, ondanks de gebruikelijke onzekerheden zoals nu rond de dollarkoers, zowel nationaal als

internationaal geweldig meezit. In zekere zin wordt daarmee het economendebat over het financieel-economische beleid voor 1996 een luxe-debat.

Dat het luxe-debat ook al binnen het kabinet is gestart, blijkt bij voorbeeld uit het kabinetsvoornemen om in 1996 de koppeling tussen de sociale uitkeringen en de lonen in het bedrijfsleven te herstellen. Het kabinet wijkt hiermee duidelijk af van het regeerakkoord, waarin voor de jaren 1996-1998 een zogenaamde 'halve koppeling' is afgesproken. Ook heeft het kabinet alvast bijna *f* 1 miljard extra voor de Betuwelijn uitgetrokken, terwijl het zeer de vraag is of de in het regeerakkoord ingeboekte bezuiniging op de arbeidsvoorwaarden van de collectieve sector (oplopend tot *f* 1,5 miljard in 1998) bij de huidige aantrekkelijke conjunctuur wel realistisch is.

Meer geld voor de koppeling, de Betuwe-lijn en de ambtenarensalarissen betekent uiteraard dat meevallers die als gevolg van het gunstige tij optreden, niet zullen worden aangewend voor een extra lastenverlichting voor burgers en bedrijven. Dit ondanks het feit dat blijkens het regeerakkoord een lagere lastendruk als gunstig wordt gezien voor de werkgelegenheid. Een en ander betekent tevens dat de extra ruimte vermoedelijk evenmin zal worden ingezet voor een extra verlaging van het begrotingstekort waarvoor de president van De Nederlandsche Bank onlangs nog een lans gebroken heeft.

Het is bij dit alles echter te hopen dat het nu zittende kabinet niet opnieuw in de valkuil zal vallen waarin al zoveel voorgaande kabinetten gevallen zijn. En die is dat een meezittende conjunctuur de neiging van kabinetten versterkt om eerder voorgenomen structurele en pijnlijke maatregelen te vervangen door maatregelen die geacht worden beter bij het electoraat te vallen. Een recent voorbeeld hiervan betreft het beleid van het tweede kabinet-Lubbers (1986-1989). In dit kabinet werden tenevens bij de voorgenomen ombuigingen op de uitgaven weggestreept tegen meevallers bij de belasting- en premieontvangsten. Volgens de huidige minister van Finan-

ciën is het dan ook een mythe dat er ten tijde van de eerste twee kabinetten-Lubbers flink gesneden is in de collectieve voorzieningen. Hij stelde nog niet zo lang geleden: "Hoe je het ook wendt of keert, er is in het Lubbers-Ruding tijdperk geen sprake geweest van krimp van het volume van de collectieve uitgaven, maar van groei"².

Er valt helaas een soortgelijke mythe te constateren inzake de prestaties van het kabinet-Lubbers/Kok (1989-1994). Volgens het regeerakkoord van dat kabinet zou de collectieve lastendruk gestabiliseerd worden op het niveau van 1990, terwijl het financieringstekort van het Rijk teruggebracht zou worden naar een niveau van 3,25% van het nationaal inkomen in 1994. In het onlangs verschenen *Centraal Economisch Plan 1995* wordt echter nog eens bevestigd dat van deze voorgenomen stabilisatie van de lastendruk niets terechtgekomen is. In de praktijk bleek deze druk in 1994 ruim 1% van het bruto binnenlands produkt (dat wil zeggen ruim zes miljard gulden!) hoger uit te komen dan op papier beloofd.

En inzake de beloofde daling van het overheidsstekort is er al evenmin veel reden tot juichen. In het zojuist verschenen jaarverslag van De Nederlandsche Bank constateert Duisenberg dat de huidige minister-president in zijn periode als minister van Financiën niet zozeer uitblonk in het terugdringen van de werkloosheid en de staatsschuld, maar veeleer in een "procesmatige versnelling van het opleggen en innen van aanslagen door de belastingdienst" en in "incidentele dekkingen" van overheidstekorten zoals de opbrengsten van privatiseringen (KPN e.d.) en "kasschuiven". Zonder deze kunstgrepen wordt het beeld voor het overheidstekort heel wat minder vrolijk, aldus Duisenberg. Het tekort voor 1994 (3,4% van het bbp) blijkt dan nauwelijks veranderd te zijn ten opzichte van 1993 (3,3% bbp).

Gelet op dit alles valt het daarom oprecht te hopen dat het financieel-economische beleid voor 1996 niet opnieuw vervalt in oude fouten. Dit betekent vooral dat strak moet worden vastgehouden aan de in het regeerakkoord afgesproken budgetdiscipline en dat meevallers niet stante pede worden verjubeld via extra uitgaven of via het schrappen van voorgenomen ombuigingen. Zogenaamd cyclische bedrijven zoals DSM en Hoogovens gebruiken de economische opleving voor een belangrijk deel voor het krijgen van meer vet op hun botten om straks beter bestand te zijn tegen een nieuwe recessie. Het zou goed zijn als Den Haag dit gezonde bedrijfseconomische uitgangspunt ook eens in praktijk zou willen brengen.

1. Het economendebat 1995 wordt georganiseerd in samenwerking met het Onderzoekcentrum Financieel Economisch Beleid (Ocfef) van de EUR. Het vindt plaats in het Congresgebouw in Den Haag op vrijdag 19 mei, 14.00 uur.
2. G. Zalm, *Mythen, paradoxen en taboes in de economische politiek*, Amsterdam, 1990.